

Kobiety „Ziemi Obiecanej”. Poczet słynnych łodzianek

*„(...) Kobieto, królowo, szatanie, aniele,
Motylu, głazie, kwiecie,
Duchu z niebios w ludzkim ciele,
Nie ze świata, a na świecie
Niepoznana, niepojęta,
Odmienna i jednakowa,
I słaba i nieugięta,
Niewolnica i królowa (...).”*

Józef Ignacy Kraszewski

W powszechnej świadomości Łódź kojarzy się z takimi słynnymi nazwiskami jak: Tuwim, Rubinstein, Poznański, Strzeмиński czy Karski. Warto jednak pamiętać, że nie tylko mężczyźni tworzyli historię miasta. Swoją trwałą i znaczącą ślad pozostawiły w niej również kobiety.

Z okazji obchodzonego 8 marca Międzynarodowego Dnia Kobiet, Archiwum Państwowe w Łodzi zaprasza do obejrzenia wystawy poświęconej dziesięciu wybranym wielkim łodziankom. Wśród bohaterek wystawy znalazły się społeczniczki, wojowniczk i artystki. Jak kiedyś stwierdziła Olga Czerniawska, polska pedagog, *„(...) Małe historie życiowe, życiorysy, autobiografie są elementem historii przez duże H, szczególnie w jej obyczajowym i społecznym wymiarze. Nadają jej oblicze ludzkie, bo ukazana jest przez losy określonej jednostki (...).”*

Każdej z dziesięciu postaci został poświęcony biogram oraz galeria dokumentów.

W notach biograficznych celowym zabiegiem było rozbudowanie wątków związanych z działalnością i życiem poszczególnych bohaterek na terenie Łodzi. Wśród prezentowanych dokumentów większość stanowią archiwalia z zasobu Archiwum Państwowego w Łodzi.

Ich uzupełnieniem są niektóre fotografie portretowe dostępne w Internecie i wykorzystane na zasadach wolnej licencji.

Tekst i kwerenda archiwalna

Anna Kaniewska

**Maria Piotrowiczowa
(1834-1863)**

Maria z Rogolińskich Piotrowiczowa to waleczna młoda kosynierka, która zginęła 24 lutego 1863 r. w bitwie pod Dobrą podczas powstania styczniowego, stawiając czoła o wiele silniejszemu wrogowi, uzbrojona jedynie w rewolwer i kosę. Tragizm jej śmierci potęguje fakt, iż była w bliźniaczej ciąży.

[Czytaj więcej](#)

**Grażyna Bacewicz
(1909-1969)**

Uznana skrzypaczka i jedna z najwybitniejszych kompozytorek XX wieku. W leksykonie Polskiego Wydawnictwa Muzycznego „1000 kompozytorów” jest wymieniona wśród zaledwie ośmiu kobiet. Zaistnienie w dziedzinie zdominowanej przez mężczyzn czasami jednak się udaje. Witold Rudziński, kompozytor i historyk muzyki, tak wypowiadał się na jej temat: „(...) *Nieraz mawiałem, że jest ona największą kompozytorką, bo kobiety-kompozytorki do jej czasów nie zajęły tak wybitnego miejsca, a w epoce romantycznej nie wychodziły poza salon (...)*”.

[Czytaj więcej](#)

**Irena Tuwim
(1898-1987)**

Polska poetka i prozaik, była jedną z pierwszych kobiet w Polsce tworzących poezję. Jej dzieła zdaniem niektórych krytyków stopniem dojrzałości literackiej dorównywały twórczości Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej. Zadebiutowała w wieku zaledwie 16 lat, w 1916 roku. Wówczas to na łamach łódzkiej gazety „Godzina Polski” opublikowany został wiersz jej autorstwa „Panienska”.

[Czytaj więcej](#)

**Jadwiga Andrzejewska
(1915-1977)**

Aktorka teatralna, filmowa, telewizyjna i radiowa. Zadebiutowała w 1932 roku, zaangażowana przez Karola Adwentowicza, dyrektora Teatru Kameralnego w Warszawie, w roli Manieli (*Dziewczęta w mundurkach*, w reż. Z. Modrzewskiej). Jej rola spotkała się wówczas z bardzo pozytywnym przyjęciem, zyskując przychylną opinię krytyki. A. Słomiński pisał wówczas: „(...) *Osobne słowa uznania i podziwu należą się młodziutkiej Jadzi Andrzejewskiej. Jest to prawdziwa rewelacja, aktorka jakiej od dawna nie widziała scena polska. Nie można tu mówić o udanym debiucie ani o obiecującej przyszłości, bo to, co pokazała Andrzejewska, jest już osiągnięciem artystycznym na wielką miarę. Wdzięk, liryzm i siła dramatyczna tej piętnastoletniej dziewczynki porwała widownię (...)*”.

[Czytaj więcej](#)

**Zofia Hertz
(1910-2003)**

Była pierwszą w Polsce kobietą notariuszem. Ponadto współzałożycielką Instytutu Literackiego i najbliższą współpracownicą Jerzego Giedroycia a po jego śmierci dyrektorką Instytutu Literackiego w Paryżu.

[Czytaj więcej](#)

**Stanisława Leszczyńska
(1896-1974)**

Bohaterska położna, która podczas okupacji niemieckiej w 1943 roku została wywieziona do obozu Auschwitz-Birkenau, gdzie aż do wyzwolenia w 1945 roku, odebrała 3000 tysięcy porodów. Po latach wspominała: „(...) *W obozie oświęcimskim pełniłam również funkcje położnej, bowiem w napływających transportach więźniów wiele kobiet było ciężarnych. Pracowałam tam w dzień i w nocy bez zastępstwa najokropniejszych warunkach (...)*”.

[Czytaj więcej](#)

**Maria Eugenia Jasińska
(1906-1943)**

Polska harcerka należąca do 6 Łódzkiej Drużyny Harcerzek im. Klementyny Hoffmanowej, żołnierka Związku Walki Zbrojnej i Armii Krajowej, aptekarka. Brała udział w przerzutach brytyjskich oficerów – uciekinierów z obozów jenieckich z terenów III Rzeszy na tereny Generalnego Gubernatorstwa. Największa akcja, w którą była zaangażowana, pod kryptonim „Dorsze”, prowadzona przez Polskie Państwo Podziemne, miała na celu pomoc alianckim jeńcom wojennym.

[Czytaj więcej](#)

**Halina Szwarc
(1923-2002)**

Wybitna agentka AK-owskiego wywiadu w okresie II wojny światowej (pseudonim Ryszard, następnie Jacek II), za swoją działalność określana mianem „polskiej Mata Hari”. Po wybuchu II wojny światowej, mając 16 lat, zgłosiła się na ochotnika do pracy w konspiracji Związku Walki Zbrojnej Okręgu Łódzkiego. Z polecenia dowództwa szybko i bardzo dobrze nauczyła się języka niemieckiego.

[Czytaj więcej](#)

**Katarzyna Kobra
(1898 -1951)**

Wybitna artystka, rzeźbiarka, teoretyk sztuki. W swoich kompozycjach Kobra łączyła różne formy geometryczne. Artystka uważała, że za pomocą właściwej konstrukcji rzeźby, poprzez ustawienie kształtów w odpowiednich kierunkach, rzeźba otwiera się na przestrzeń a jej granice, zarówno wewnętrzne jak i zewnętrzne, przestają istnieć, tworząc całość z otaczającą przestrzenią.

[Czytaj więcej](#)

**Michalina Wiślicka
(1921-2005)**

Najbardziej znana popularyzatorka kultury seksualnej za czasów PRL. Zastąpiła jako autorka popularnonaukowego poradnika pt. *Sztuka kochania*, wydanego w 1976 roku, który osiągnął rekordowe wyniki sprzedaży. Oficjalnie rozeszło się ponad 7 milionów egzemplarzy.

[Czytaj więcej](#)